

EXERCITAT. HISTOR. ECCLESIAST.
DE
LAPSV ORIGENIS,
QVAM
D. F. G.

PRAESIDE
IO. ANDR. SCHMIDIO
ABBAT. MARIAEVALL.

SS. TH. D. EIVSDEMQ. ET SS. ANTIQQ. P. P. FAC. S.
SEN. ET H. T. DECAN.

PATR. ET. PRAEC. AETERN. COLENDISS.
IN PVBL. DISPV. T.

PLACIDAE ERVDITOR. DISCVSSIONI
SVBMITTET

IO. MATTHIAS HASIVS AVG. VIND.
AD DIEM XII. APRIL. MDCCIV.

T 154

HELMSTADII,
TYPIS GEORGII WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr.

EXERCITAT. HISTOR. ECCLESIAST.
DE
LAPSV ORIGINIS

D. F. G.

PRÆSIDE

IO. ANDR. SCHMIDIO

ABBAT. MARIAE VALL.

SS. TH. D. DIVINIO. ET SS. ANTO. P. P. FAC. S.

SEN. ET H. T. DECAN.

PLAC. ET PRÆC. KEFERM. COLENDISS.

IN PARL. DISPUT.

PLACIDAE ERVDITOR. DISCVSSIONI

SVMMITTE

IO. MATTHIAS HASIVS AVG. VIND.

AD DIEM XII. APRIL. MDCCIV.

HELMSTADII

TYPIS GEORGI WORGANER HAMMII ACCE. TYPOG.

S. I.

Hæc Apstolos vetus ecclesia eos, qui ad indigna christi-
anæ professionis delicta, homicidii videli-
cet, adulteriorum & idololatriæ capitalia cri-
mina prolapsi essent, figurata eleganter dictio-
ne vocavit. Inter quos præcipue postremi
sceleris rei varia & distincta nominibus habuerunt genera,
causam differentiæ statuente varietate modorum, quibus a
gentilibus erant expugnati. Dicti sunt alii libellatici, vel
quod oblato magistratibus libello christianorum sacris ne-
gatis immunitatem obtinuissent, vel quod christianos qui-
dem se professi objecta avaritiæ præfectorum clam pecunia
impunitatem literasque redemissent: alii sacrificati, alii tu-
rificati & mittentes, sacrificio plene peracto, vel ture saltem
monstris deorum oblato. Aequaliter tamen omnes odio
& detestationi fidelium obnoxii erant, credentium exemplo
periculum levitatis amplificandæ inesse, cœtumque inno-
centium & sanctorum hominum consortio vitiosorum pol-
lui. Quibus inde aliquando negatus erat liber ad ecclesiam
accessus, & ante Cornelii Romani & Cypriani tempora
perpetuo negata spes veniæ, ac veluti obstructæ commu-
nionis piorum fores, quas aliquando, cum illi impetu ma-
gis perfringere, quam modeste pulsare tentarent, quo &
A ingenti

Albaspin.
L. I. Ob-
serv. 21.

Albaspin.
Observ. L.
II. Obs. 12.
p. 172. f.

* (2.) *

ingenti eorum numero & pertinaci desiderio consultum es-
set, tandem indulta est ipsis promissio absolutionis in arti-
culo mortis, si anterior tota vita indicium fecisset mutati in
melius animi. Sed & ex altera parte, cum quidam com-
pendio usuri per intercessionem martyrum in ecclesiam ir-
rumperent, huic licentiæ modus & terminus est positus,
circumscriptæque certæ conditiones, & injuncta etiam ob-
servatio disciplinæ nihilo laxioris & poenitentiaë per gradus
distinctæ. Qualis etiam rigor cum successu temporis con-
tinuatus est, dum porro pro delictorum partim conditione
partim personarum aut ætatis & sexus, certi iique numero
non exigui determinati sunt anni vel ad universum iis poe-
nitentiæ decursum, vel quosdam gradus ejus observandos.

§. 2. Ex quo ecclesiæ animo & affectu conjicitur,
quantum invidiæ facere Origeni voluerint, qui hujus cri-
minis eum insimularunt, propterea, quod illa objectione
execrabilem atque detestandum omnibus eundem reddere
cogitaverint. Simul etiam ex hoc capite æstimari a pru-
dente licet verisimilitudo aut falsitas istius inculpationis, cum
quo atrociores fuerint calumniæ, eo minus plerumque sub-
esse veritatis consueverit. Quod imprimis certum est in
hominibus alioquin invisis, in nemine autem magis quam
Origene, cujus profecto, quantum benigna natura in tribu-
endis bonis laboraverit, tantum invidia in detrahendo cer-
tasse videtur.

§. 3. Hanc vero rem inter omnes propter quas ille a
præcipuis maximisque viris est defensus atque ab immeritis
criminationibus vindicatus, nos potissimum sumimus
hic loci & temporis examinandam, materiam nempe, in qua,
neque difficultate persuadendi deterreri, neque ipsi invi-
diam

Dn. Præf.
in pro-
gramm. de
libell. pa-
eis, b. 2.

* (3.) *

diam vereri debeamus. Debet enim idem nobis favor exhiberi, qui datus est aliis, cum in multo difficilioribus Originem propugnarent.

Huet. Or.
L. II. c. 4.
f. 3. 20. 21.

§. 4. Fundamentum vero totius rei, si breviter sit ab ortu suo derivanda, situm est in demonstratione causæ egressus Origenis ab Alexandria. Scriptorum potior & melior pars consentiunt in accusanda Demetrii malevolentia, qua superatus Origenes innocentissimum ferre compulsus est exilium. Nam cum illi, collecto ingenti ex hujus admirabili gloria livore, facilius ad exequendum odium occasio deesset, offensum se simulavit audacia episcoporum Palæstinorum, qui se inscio Origeni diu promeritum presbyterii honorem contulerant, a qua dignitate eum callidissimo invento ipse retinuerat. Propterea etiam quamvis pientissimi præsules factum rationibus & propria ejus commendatione defenderent, tamen usque adeo iratum se præbuit atque infestum, ut ea etiam Origenis gesta factaque, quæ antea laudaverat jam non tantum calumniari, sed & damnare inciperet, progressus eo violentiæ, ut ab ecclesiæ communionem eum ejiceret, decretique illius probatores, coacto provincialium clericorum conventu, sibi acquireret. Qua necessitate palam est Origenem invidiæ inimicorum concessisse, & migrasse Alexandria; tam favorabilem autem excessum ejus fuisse, ut in Palæstina hospitium non solum & refugium, ei patuerit, sed etiam non minus ab episcopis honoris, quam a malevolis convitiis delatum fuerit. Sed hujus tam laudabilis patientiæ exemplum alii contraria relatione immittunt, non spontaneum sed coactum fuisse subitum exilium afferentes. Reum enim istius abominabilis criminis peragunt, de quo jam dictum est, propter cujus odium, cum omnium

Huetius Origenian.
Lib. 1. c. 2.
12.

Huet. Orig.
L. I. c. 2.

oculorum in se coniectum pateretur, a conspectu se urbis, quæ conscia facinoris fuerat, subduxisse contendunt. Cujus narrationis primus & princeps auctor est Epiphanius; cujus deinde fidei variis etiam succurrunt argumentis & rationibus sequentium temporum autores. Ergo cum nobis magis videatur ad omnem veritatis accuracionem exacta prior illa sententia, repudiata posteriori, nostrique dissensus ratio explicanda sit, in ea tractatione ita versabimur, ut primo fundamentis eis adversariorum distincte & fideliter propositis, nostra ordinatim explicentur, ea quidem modestia, qua impetremus æqualem benevolentiam ab his, qui iudicaturi sunt de nostra sententia.

Pro veritate
historiæ.

hær. LXIV.
§. 2.

§. 5. Itaque duo sunt capita (quibus comprehenduntur probationes eorum, qui pro hac re taliter gesta militant. Primum continet auctoritatem Epiphani, quæ magnum apud multos momentum habet, cujus verba in edit. Petav. latine expressa hic exhibentur: *Sed in ejusmodi præmii possessione perpetuo non permansit. Etenim ob eximiam sanctitatem & eruditionem, summam est in invidiam adductus, eaque res magistratus ac præfectos majorem in modum acuit. Tum illud vero diaboli calliditate improbitatis artifices commenti sunt, ut ad turpitudinis necessitatem hominem adigerent, atque ejusmodi pœnam statuerent, ut ad illius corpori stuprum inferendum Aethiopem compararent. Ad hæc Origenes fraudulentum illud diaboli consilium non sustinens, vocem illam edidit, qua duobus illis propositis sacrificare maluit. Quamquam non omnino sponte illud sua præstitisse vulgo dicitur, sed ubi semel hoc esse facturum assensus est, tus in manum illius impositum in subjectum aræ focum excussisse gentiles asserunt. Hoc modo & a martyrii gloria confessorum martyrumque, qui illis temporibus*

bus erant, iudicio excidit, & ab ecclesia dejectus est. Accidit hoc Alexandria, ubi cum exprobrantium ludibria ferre non posset, illinc abiit, & in Palestina siue Iudæa domicilium constituit. Forte contigit, ut Hierosolymam profectus, ut, sicut erat sacrarum literarum egregius & eruditissimus interpres, ab sacerdotum collegio (nam & ipse priusquam sacrificaret ad sacerdotii gradum pervenisse dicitur) ad verba in ecclesia facienda sollicitaretur. Cumq; ab iis, qui tum sacerdotalem in ecclesia dignitatem obtinebant, vi prope modum ad id agendum impelleretur, ille in pedes surgens, reliquis verbis pretermittis, postquam hunc unum locum e Psalmo 49. attulisset: Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? complicatum librum reddidit, stensque & lacrimans resedit, sentibus cum eo qui aderant universis.

Alterum continet comprobationem fidei & ipsius auctoritatis Epiphaniî defuntam, a consensu & confirmatione Nemesii episcopi & philosophi Emisîeni lib. de natur. homin. c. 30. Epistolæ Synodicæ, quæ jubente Justiniano scripta est ad convocandos patres Constantinopolim celebrando concilio universali. Leontii Lib. de sectis, actio. 10. Nicetæ L. IV. thes. orthod. fid. hæres. 31. Anastasii Bibliothecarii ad ann. Chr. 244. Nicephori H. E. L. V. 32. Zonaræ imper. Dec. Tom. II. p. 230. ed. Francofurt. Glycæ Annal. P. III. p. 339. edit. Leunclav. Basil. cujus ultimi verba adscribere placuit, prout ab interprete latino sunt exposita: Verum, inquit, deinceps invidia quadam ad magistratus, qui cum imperio erant ac potestate, delatus, Satanae auxilio describit. Nam cum illi castitatem in ipso insignem plane cognitam haberent, homini Aethiopem admovent; simul indicant, ut vel ipsorum mandatis pareret, vel cum Aethiope se pollueret. Hic quum Ori-

genes ne quidem extremis auribus tam nefandam rem audire sustineret, manu sua ture simulacris oblato, lapsus est. Quapropter Alexandria relicta, ne illius rei causa quicquam audiret exprobrationis, Hierosolymam se confert. Quumque coactus esset in cœtu concioneque publica orationem habere (nam ex lapsu qui acciderat ipsi Petro similis erat) huiusmodi verba pronunciauit: Peccatori dixit Deus, qui sit, ut tu iusta mea decreta enarres? & ore tuo fœdus meum usurpes? Hinc libro complicato, cum omnibus lacrimas profudit. Eo modo factum, ut deinceps ex quadam mentis insania literas sacras uniuersas peruerteret, ideoque in hodiernum usque diem execrationi ecclesiasticæ obnoxius est. Cæterum ex recentioribus etiam cum his faciunt celeberrimi viri Huetius in Origenian. L. I. c. II. 13. item c. IV. 4. Petavius in animadvers. Epiphan. Hær. 64. & lib. de pond. & mens. c. 18. Natalis Alexander Tom. III. Hist. Eccl. S. III. Disp. XVI. p. 700. Anton. Pagius in Crit. Hist. Chron. Annal. Baron. ad ann. Chr. 251. §. 6. ff.

Quod si qui credibilitatis signa de similibus exemplis colligere velint, eorum prolixum contextum repræsentat autor vitæ D. Jo. Juelli, cujus si integra in conspectum demus verba operæ pretium facturos nos esse putavimus. Hinc, loquitur de Juello, tametsi Oxoniæ semel extrusus e collegio iterum oberrans, & in patria per aliquot dies peregrinans, postremo in transmarinis partibus novum querens diversorium, cum hoc modo ter quodammodo exularet, tamen huius triplicis exilii gloriam & splendorem, dum mora traxit periculum, aduersus quidam felicitatis sumus nonnihil obnubilavit. Etenim equo diutius Oxoniæ herens, novis legatis hereticæ prauitatis inquisitoribus derepente superuenientibus, consensum in fide Romana ab omnibus subito & se vere exitigentibus ac contra recusantes dira fulmina papaliter ejaculantibus:

Quid

præmissa
operibus
theol. p.
41. seq.

Quid, inquit subridens, an me quoque scribere necesse est? & meam manum videre volupe est? & cordi vobis est, periculum facere, quam eleganter sciam pingere literas? Ita praefatus, in vita & properante manu nomen scripsit, & chirographo suo visus est certa papisticae doctrinae capita hoc modo comprobare. Sic prohdolor Petrus in aula pontificis aliquanto longius & plus satis se ad ignem calefaciens Christum negavit. Origenes coactus & ad aram a crudelissimis diaboli organis pertractus diis gentium Alexandriae sacrificavit. Marcellinus episcopus Romanus metu Diocletiani ac minis carnificum tus idolis obtulit, & deos alienos adoravit. Similiter christiani milites Juliani apostatae per imprudentiam incensum adolendo, Christo pene renunciarunt. Thomas Crammerus Henrici VIII. & Eduardi VI. fidelissimus consiliarius archiepiscopus Cantuariensis, qui Pet. Martyri & aliis in defensione approbat. & recept. religionis operam suam condixit, qui Oxoniae hanc ob causam in carcere Bocardico detentus fuit, qui cum hostibus acerrime confixit, suasu falsorum fratrum inductus, terrore cruenta legis adactus, blandis promissis illectus, post tot ac tantas dimicationes non utraque sed altera manu, eaque vacillante, articulis quibusdam papisticis subscripsit. Caterum Petrus exiit, in lacrymas solutus est, in gratiam receptus est. Origenes stens & singultiens ad docendum in ecclesia Hierosolymitana invitatus ex Psalmo 49. prolocutus: Peccatori dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum per os tuum? complicato libro, ahis omnibus simul complorantibus mcestus & animo prostratus resedit. Marcellinus, ut Platina scribit, pubverulentus & squalidus fiendo peccati poenam luit. Milites Christi sub Juliano, cum obtentu legis ac priscae consuetudinis decepti, tusculum igni imposuissent, & munera ab Imperatore accepissent, quod honorem politicum & rem indisferen-

ferentem solum putarent, & manum non mentem paganismum commississe arbitrarentur, a commilitonibus postea melius edocti, Juliano donariis redditus ab eo vehementer contendunt, ut pro eo quod dextra improvide peccasset, toto corpore poenas propter Christum solverent. Ita Crammerus purgatorio igne papistarum in hoc seculo lustrandus, & rogo jam admotus, manu in flammam coniecta: Hæc, inquit, dextera peccavit, hæc prima patiatur. Ita noster Juellus pœnitens, Francofurti degens, ut jam dictum est, factum recognoscit, & culpam agnoscit. Etenim a reverendis fratribus de suspicione, & ut publicam coram Deo & ecclesia exomologesin haberet, admonetur. Mane igitur pulpito conscenso, præclara concione habita sub finem lapsum confitetur. Abjectus, inquit, & jejunos animus & hoc timidum cor meum in causa fuit, quod hæc infirma manus istud scelus admisit. Quæ cum ex intimo summi doloris sensu stebiliter proferret, & a Deo quem offenderat, & ab ecclesia cui scandalo fuerat, veniam suppliciter peteret, nemo omnium inventus est, qui non cum stentesteteret, cum compuncto non ingemisceret, cui non ubertim lacrimæ manarent: nemo qui post concionem eum ut charissimum fratrem, ut angelum Dei non amplexaretur. Tantum valet energia & virtus S. Spiritus inspirando, tantum valet disciplina, fraternitas & charitas admonendo. &c.

Contra
historiam.

§. 6. Diximus de iis quæ pro sua sententia velut palmaria argumenta producant facti hujus assertores defensoresque Epiphani. Nunc si nostra mens paucis & generaliter est explicanda, illud de re tota censemus verosimile: Epiphanium prout primus hanc historiam commemoravit, eam si non plane confinxerit, saltem affectu seducente incaute ex aliorum rumoribus arripuisse; deinde rem & relationem esse dubiam maxime, & quæ causæ arcesuntur

suntur fulcimenta parum omnino ad faciendam fidem conferre. Quæ duo & ut cuivis appareant, probanda sunt tum illud ex credibilibus conjecturis, tum hoc ex collatione & confictu circumstantiarum. Quæ vero cum his principalibus capitibus affinem connexionem habent, & ea, quæ porro sententiæ nostræ adversarii vel excipiendo, vel obijciendo nobis injiciunt, inter ipsam tractationem pro re nata inspergemus.

§. 7. In primo ergo cum statim illud Epiphanii fidei non parum derogat, quod ipse tempore posterior fuit, tum maxime quod solus ex antiquioribus illud memoraverit: quorum prius, ut omnem extra controversiam positum, ita posterius ex adverso non æque omnibus in confesso est, motaque a doctissimis viris Baronio præcipue & Halloxio lis est de integritate hujus, quem in manibus habemus, loci. Quæ antequam ulterius quicquam provocamus, in limine statim nobis est videnda. Baronius enim cum rem ipsam quidem tanquam falsam suspectamque repudiaret, ne conferere dextram cum Epiphanio cogeretur, maluit præterito eo fidem exemplarium incusare, quæ corrupta esse injuria posteriorum hominum contendit. In eamque rem varia repræsentat argumenta, quorum nos quædam commodius ad inferiora rejiciemus, quæ vero propius ad hoc caput pertinent, hic exponemus. Principio igitur conatur ostendere S. Epiphanium lib. de mensuris & ponderibus ea de Origene scribere, quæ lapsus illius meram esse fabulam non obscure evincant: Floruit, inquit, Origenes testimonio Epiphanii, a temporibus Decii usque ad Gallum & Volusianum. Item: Decii tempore illustris habitus est Origenes. Næ virum illustrem, exclamat Baronius, si glo-

Baron ad
ann. 2) 3.
N. 120.
Huet. L. I.
c. 4. 4.
Natal. A-
lex. l. c.
Petav. ad
Epiph. hæ-
tel. 64.

riam suam tam foeda negatione maculasset? Diceret eum floruisse, si alibi mentione turpissimi facinoris gloriae ejus detraxisset? Et alium subjungit locum Epiphani ex eod. lib. in quo Origenis gesta & peregrinationes accurate perstringit, illius vero non meminit facti; quorum verborum sensus fere talis est: *Ipse vero Origenes multa quidem passus, tandem tamen martyrium non est assecutus. Quum autem Caesaream Stratonis venisset, Hierosolymis etiam exiguo tempore fuisset, postea Tyrum annos 28. concessit, ut communis habet fama.* Ex quo colligit, quoniam Epiphanius loco tam commo- rem quam sub totius orbis oculis admissam clamitant, quam peregrinationum illius in Palæstinam occasionem supponunt, commemorare vel ex Panario repetere detrectaverit, neque illam relationem quæ in solo Panario extare dicatur, ab eodem esse profectam. Porro alterius ejus argumenti vis hæc est: S. Augustinum, ait, Epiphanio tempore æqualem literarum etiam commercio familiarem, cum Origenianorum hæreticorum duas sectas & dogmata recenseret, innuere ea omnia se ab Epiphanio mutuatum esse. Illum vero hujusce rei nullatenus meminisse, argumento, ut putat, indubio, hanc historiam tum in Epiphani scripto non extitisse, quam alias vel obiter saltem attingere non omisisset. Verum si dicendum quod res est, non videtur injuria Baronius propter hanc sententiam notatus a Cl. viris Natal. Alexandro, Petavio & Huetio. Et de Decii temporibus quidem, quomodo iis hæc acta conveniant, quam difficultatem ille intactam transvolavit, dispiciemus infra. Quod vero istas voculas floruit, illustris habitus est, prehendit, nihil sane ex eo commodum sibi efficere potest. Illorum enim vocabulorum non esse alium sensum negare

non

* (II) *

non possumus, quam ea tempestate commendatum vulgo esse, & in aliqua propter eruditionem aut virtutem nominis claritate versatum esse. Ut adeo hoc in loco non talis laus ab Epiphanio pro Origene sit allata, quo minus eum alibi potuerit majori calumniæ macula onerare. Taceo quod distincte in ultimo loco non potest determinari, annon ejus verba eo directa sint, ut probent potius illud infortunium, quo obstante martyrio non petitus est, causam fuisse ei ut Cæsaream descenderet. Deinde alterum argumentum aliquid valeret, si demonstratum esset S. Augustinum, nullum alium Epiphanii tractatum in manu habuisse, quam ipsum Panarium. At vero potius ex testimonio S. Parisi verisimile fit, cum suum de hæresibus ad Quodvultdeum, librum scripsit, grandius illud volumen non vidisse, veruntamen ejusdem anacephalæosin ex singulorum tomorum & hæreseon capitibus collectum opusculum: Illud, quod ait esse perbreve & in tantum mediocri mole, ut si in unum redigatur libellum, quibusdam suorum non sit amplitudine comparandum, in quo etiam auctorem adversus hæreses disputare abnuat. Itaque non valet argumentatio, ideo negans in Panario historiam ab Epiphanio non esse allatam, quod ex alio libro eam Augustinus non citaverit.

Et Baronius quidem suspicionem de tempore insertæ Halloix, Orig. defen. l. 4. q. 3. & not. p. 35. ff. historię afferre non sustinuit, Halloxius attulit. Ille enim eisdem rationibus usus, cum esset ei in animo facti fidem pernegare, itidem figmenti invidiam ab Epiphanio in posteriora tempora rejecit. Nota est Justiniani seculi in Origenem iniquitas. In hanc ille aetatem maxime congere ejusmodi fallaciam judicavit. Fabulæ illius inventorem videri ait eum, qui Justiniano imperante dictavit

epistolam ad Menam Constantinopolitanum patriarcham adversus Origenem, quæ in concilii V. acta relata est. At vero nihil hic temere est statuendum, dum nulla idonea divinandi subest ratio, autoritas etiam nulla. Enimvero meminuit ejus rei præter Epiphanium Nemefius Justiniano antiquior, seculo vel 4. vel 5. clarus, & Leontius, quem Belarminus V. etiam synodo superiorem tacit. Unde manifestum est famâ hujus rei recentius esse ævum Justinianæum: accedit quod idololatriæ quidem crimen, autor illius epistolæ Origeni objicit de Aethiope verbum nullum; quod videtur adjiciendum fuisse, si ille omnium primus fuerit ejus fabulæ repertor, & non ex alio priori scripto recitaverit.

§. 8. Fatendum itaque omnino Epiphanio hujus rei memoriam abjudicari non posse, quamvis durum videatur vetusto patri, & velut a plerisque habetur, de ecclesia bene merito assertione rei invidiosæ detrahere. Et vero aliqui nobis id vitio vertant, qui in peccatis præscorum hominum excusandis aut defendendis operam & tempus perdere æquum censebunt; e contrario autem alii prudentes rerum æstimatores facilem nobis veniam largientur, qui consideraverint, quantam merito primo veritatis, secundo dein loco vetustatis reverentiam esse deceat: cujus illius amor sanctus justusque nos ab omni iniquo judicio liberos præstare debet.

§. 9. Quæ nostra protestatio etiam valebit in hac tractatione, ubi jam nobis agendum est de fide & auctoritate Epiphanii, tum in genere, tum præcipue in hac historia. Quæ bipartienda est, ut in priori colligatur, potuisse eum falsa scribere, in altera parte ostendatur, non fuisse a voluntate alienum. Igitur

Igitur primo si historicos ejus naevos spectemus, dolendum est, tantum virum adeo non curiosum suæ famæ fideique & auctoritatis fuisse, ut potius omnibus dederit causam vel de sua credulitate, vel de negligentia conquerendi. Nam, in quo consentiunt viri doctissimi, prout ad lectionem diffusam & multam quam habuit, judicium admodum curtum & modicum attulit, ita sæpe non dubitavit, quas res alii prodere jure ambigerent, sine sensu & discretionem in chartam conjicere. Inde tot res ex falsis & controversis monumentis probat, & ex relationibus quas partium altera vel de suis vel adversarii factis evulgaverat, quin & ex inanibus sæpe rumoribus. Et cum nemo facile ipsius cæteras hallucinationes circa maxima historiarum momenta enumeraverit, nec minus etiam profecto illas arguent ea omnia, quæ in progressu nostræ dissertationis dicentur.

Sequitur altera pars nostræ probationis, in qua ante omnia mores & affectus animi ejus excutientur, deinde acta & gesta contra Origenem alia explicabuntur. Patet autem eundem vulgata jam illo ævo clericorum quorundam vitia, quæ jam tum ubere proventu propullulaverant secutum fuisse; qualia sunt: in affectibus esse nimios, in judicando præcipites, in sententia pertinaces, non distinguere pietatis sensum ab effervescentia animi motuum, quidvis rectum putare in faciendis suis adversariis invidia, zelo abundare, prudentia & consilio destitui, & alia præter ea multa. Hæc autem ille plurimum domesticis auxerat, eaque in historiam suam redundare passus erat, quorum exempla quamvis multa sunt, tamen quod in præcedenti parte fecimus quoque, afferre noluimus, quod sunt paululum a re nostra remota, & moram spatiumque prolixiora desiderant;

Cave in vita Epiph. p. 444. f. ed. Angl. & plures alii auctores quos dabit Thomas-Pope. Blount. p. 239.

tum ne plane videamur velle eundem infectari. Ex his vero recte infertur, merito suspectum esse debere Epiphanium, qui ea pronitate affectibus obsequendi fuerit; cum maxime credibile sit, voluisse eum, neque in hoc animi sui impetum magnopere cohibere.

Petav. 2.
nimad. Ep.
Har. 64.

Unicum est quod hic injicit Petavius, dum suum Epiphanium, quod in omnibus non potest, saltem in hac re & historia immunem præstare nititur, cujus argumenta in transcurso videnda sunt. Ait: ea religione Epiphanium esse consuevisse, ut quoties referret aliquid, quod ad ignominiam hominis alioquin hæretici & nefarii pertineret, id si dubiæ minimeque constantis famæ sit, nonnulla cum excusatione & titubatione significaret. Ergo cum hoc loco nullam ejusmodi cautionem adhibuisset, neque de ipsa historia, sed parte aliqua tantum & circumstantia, (nimirum de ture injecto) variare hominum opiniones indicasset; id esse indicium judicat, eum de certitudine rei non dubitasse. Sed quandoquidem inferius, securitatem hanc Epiphanii ab ipsius rei evidentia profectam non esse, patescet, nihil etiam ex his aliud colligi posse videtur, nisi quod magis Epiphanium gravetur. Nam de illo quidem, quod retulit, quorum incertitudinis convictus erat, disputare queas, an recte fecerit; cum non potius historici boni officium executus, collatis utrinque dubiis, quæ falsa deprehenderet repudiaret, & vel tacendo confutaret; sed fere animum proderet præoptantem vere ea posse objici. Igitur nequæ quod ex hoc concluditur, eo quod reapse non dubitaverit, jure non debuisse eum dubitare, recte sequetur; quin potius inde argui posse alicui appareat, tanto majorem fuisse ipsius iram & affectum, qui prohibuerit ipsum Origeni parem gratiam

tiam commodare, qualem dedisse aliis prædicatur. Quod facile suspicari poteris inspiciendo in ejus animum tanto odio Origenis intus flagrantem, ut vix aliud de eo juste expectetur. Id quod magis etiam ex ejus actis, & adversus Origenem gestis, quæ pro rei exigentia breviter exponenda erunt, patefcet.

Series temporum autem talis est. Primo omnium sicut Epiphanius fere pater est omnium eorum, qui contra hæreses scripserunt, ita etiam in prolixo Panarii volumine Origenem hæreticis accensuit. Videtur ad hoc induci esse, non satis distincta Arianorum ab Origenis causa. Qui levandæ publicæ invidiæ ergo cogitabant in suam partem interpretari, partim etiam interpolare ejus dicta, quo celeberrimum nomen Origenianum suis placitis prætexerent; quamobrem eundem in tantum alterius partis hominum odium conjecerunt, ut vulgare esset illo seculo passim cum Arianis Origenem traduci. Accessit in Epiphanio propria animi proclivitas, quam supra notavimus, cujus loco optandum fuerat, ut eam moderationem retinisset, qua usi sunt ante eum, qui pari modo Origenem scriptis impugnarunt, neque tamen ullus eorum, nisi selecti bonorum instituto, omnia ejus damnavit, aut humanis erroribus hæreticæ pertinaciæ & pravitatis notam impedit. Cæterum initio statim non sibi temperavit ab exorbitantis affectus convitiis; postea autem multo magis prævalens apud plerosque Adamantii gloria eum exasperavit, ut pariter eos, qui a duriori sententia in Origenem statuenda abhorrent, exagitandos sibi & in suspiciones aliorum inducendos proponeret. Nactus erat in ea re adiutorem Hieronymum, in hac disputatione nimis habito vulgaris auraspe-

Huet. L. II.
c. 4. §. 1. 45.

Huet. L. II.

Hallst. II.

Or. def. 1. 4.

q. 4.

Huet. Orig.

l. 2. c. 4. §.

1. 7.

Nat. Al.

Tom. III.

c. 4. p. 711.

Huet. l. 2. c.

4. §. 1. 9. §.

ad finem

sect. 2.

respectu inventum se ipso & sua per doctrinam gloria parta inferioriorem, ut cum apud eam potentem factionem laudem capteret, cuius proceribus cerneret Origenem detestabilem, non solum mutata velificatione eum & sequacem Rufinum maximo studio incessiverit, verum etiam omnino non voluerit unquam ejus partes sectatus videri; in quo neq; cum priorum librorum contrariæ sententiæ objicerentur, quicquam pensi habuit. Præter hunc vero illa ætate neminem sibi publice faventem habuit Epiphanius, quare admodum caute & attente se gessit, ut primo tempore plane dubium esset, utrorum justior causa foret. Nam & Johannes Hierosolymitanus, quem potissimum oppugnavit, & plurimum hæresium reum facere tentavit, efferatus ejus continua insectatione, prehensa semel justa, ut videbatur, altercandi occasione in ordinatione Pauliniani, duriolem se postea factis & irreconciliabilem præstitit; & contra Epiphanius speciem præbere voluit quam maxime pacem quærentis & finem certaminis. Quamquam non potuit omnino abstinere ab occultis & aculeatis sannis atque etiam machinationibus, quibus abstraxit monachos a communione Johannis.

Huet. L.II.
c. 4. sect. 2.

Successit dein aliud tempus quo majorem animum factione acquisita sumsit, & affectibus frena laxavit. Inter multa quæ magno cum dedecore christiani nominis perpetrata sunt, hæc potissimum ad institutum nostrum probandum pertinent. Theophilus Alexandrinus episcopus læsum se ab aliquibus existimans, quo haberet auxilia & prætextum vindictæ, adjungit sibi monachos sectarios anthropomorphitarum, qui Deo humanam formam tribuebant, iisque persuadet in contraria opinione esse eos, quibuscum priyatæ similtates ei intercesserant: quamvis communis hæc

hæc istis sententia fuisset cum Theophilo, qui scriptis quoque eam sectam confutarat. Dissimulata autem tunc dolose animi sui sententia incendit monachos, ut alteri ab iis passim tanquam Origeniani (quod Origenes huic errori contradiceret) traducerentur; quousque ille porro stolidorum hominum cervicosa bile abusus, cum conflata ex eis manu asceterio suorum adversariorum incenso & vastato per vim & flammam faceret oppugnandi Origenis exordium. Namque, cum jam id valere sentiret ad concitandam populi, magis etiam potentium procerum invidiam, conjunxit Origenis causam cum criminationibus innocentium virorum, quorum infortunio implicitus Origenes non aliam sane ob rem, quam propter eorum simplicem erga libros ipsius amorem. Quod si quidam favore Theophili existimare velint, nisi hæc forent sua culpa passi, non laudatos fuisse Hieronymum & Epiphanium in Alexandrino episcopo fidei zelum: potest illis e contrario responderi, nisi eorum res meliores, tantum scilicet, quantum ipsi præjudicio & factione populari inferiores fuissent; non sumturum pro eis S. Chrysostomum talem operam laboresque; cujus prudentissimi modestissimique viri patrocinium multo plus valet ad eorum defensionem, quam aliorum quorumvis contumeliæ.

Cæterum his rerum successibus Epiphanius spe & desiderio sibi adjungendi Theophili, a quo alias propter Anthropomorphitarum errores notatus erat, initio eum una cum Hieronymo instigare cœperat; dein confirmato per eorum applausum & ad indices pejorum artium exercitia provocato Theophilo, mutuis jam de prostrata hæresi gaudiis & gratulationibus fungebantur. Epiphanius porro ob

audiam

C

conci-

conciliandam rei majorem speciem a Theophilo ad celebrandum concilium sollicitatus, gnarum se præbuit & fedulum; congregatisque suæ provinciæ clericis, obtinuit decretum, quo Origenes nominatim damnaretur, simulque ii qui subscribere huic sententiæ detrectarent. Præter multo plura inter ipsos consilia communicata, hæc gesta sunt usque ad tempus indicti Constantinopolitani conventus, & suscepti itineris ob impugnandum Chrysostomum, qui præbuit benigne Origenistis extorribus refugio, neque hos neque autorem eorum, præterquam cognita causa condemnare magna cum prudentiæ & pietatis laude, quantumvis importune interPELLARETUR, recusaverat.

Vid. Huet.
l. c.

Quo cum esset appulsus Epiphanius in tantum se infenso erga Joannem animo ostendit, ut quamvis ille honorifico cleri comitatu eum deduxisset, atque iterato invitasset, tamen vel ejus hospitio, vel domibus ecclesiasticis vel omnino consuetudine uti pertinaciter renueret, nisi confestim Origenis libros proscriberet, & Origenistas Aegyptios a sua tutela rejiceret. Quod ubi re nondum judicata Chrysostomus sibi æquum esse constanter abnueret, primo Epiphanius coactum forte præsentium episcoporum numero decreta sua confirmari postulat ab illis. Deinde re per plurimorum dissensum non perfecta, persuaderi sibi patitur, ut irruptione facta in templum, quo synaxis erat celebranda, Origenem librosque damnare, ipsumque Chrysostomum incessere tentaret. Quod consilium tamen quam temere susceptum est, tam trepide dimisit, cum jamjam ingressurus basilicam a Joanne, ut tumultum populi caveret, placide admoneretur. Maxime autem imbecillitas viri apparuit in illa responsione, qua diserte querentibus

rentibus ex se causas odii adversus Origenistas confessum esse tradunt, se eorundem sententiæ neque lectione librorum, neque collatione cum ejus discipulis & propugnatoribus instituta periculum cepisse, sed simpliciter audita referentibus aliis credidisse. Merito cum hæc ei temeritas exprobraretur, nihil pro sua defensione comminisci potuit.

Sunt tamen ex amicis Epiphaniï, qui horum factorum invidiam elevare, institutique itineris causas mollissime interpretari conati sunt, quorum dicta accuratissime recensita habentur apud Huetium. Quicquid id est, non diu supervixit Epiphanius, sed omnibus in contrarium evenientibus, desperatoque successu mature se recepit, remensusque in Cyprum viam decessit in navi, antequam ad destinatum locum pertingeret. Quæ vero porro a morte ejus in hac controversia admittenda sunt, ad rem nostram non pertinent, & sine dispendio taceri, sine verecundia & rubore referri non possunt.

Puto autem ex his liquere, quod probare instituimus, mente Epiphanium tantopere incensa fuisse adversus Adamantium, ut ægre cum posset ei facere, verisimiliter haudquaquam parurus fuisse videretur: idque cum opere ipso præstiterit, quo minus etiam scripto exequeretur non animi consuetudo, non veritatis neglecta curatio obstiterit, inde recte concludi, in re vana libenter, at sine ratione credita commemoranda exiguam plane apud viros prudentes fidem commoverisse, ejusque testimonium & auctoritatem contra famam & innocentiam Origenis allatum parum evincere; præcipue cum aliunde magnis ac multis difficultatibus urgeatur totus relationis contextus, quod in progres-

fu nostræ dissertationis magis perspicuum clarumque fiet.

§. 10. Superest antequam ad alia progrediamur hoc unum, ut indicetur origo & autores hujus commentii. Quod quidem paulo difficilius prima specie apparet explicatu, quandoquidem durius aliquando videtur dicere, confictum primo & primo proditum esse ab Epiphanio: & tamen ejus memoria simul & editio Panarii omnes lites posteriorum temporum, quibus alias, judice Halloxio, hoc artificium non immerito tribui posset, ætate antecesserit. Verum si quis perspecta etiam anteriorum temporum historia intellexerit, quantis jam tum animorum motibus inde a Demetrii tempestate, & quam exquisitissimis criminationibus fuerit agitata Origenis causa, non difficulter quid statuendum sit judicabit. Scilicet Demetrii cavillationes aures quibusdam obtuderunt, præcipue quos vel stupor vel similis malevolentia ad pervidendum ineptos reddiderat, ut initio quidem illud tantum otiose crederent, quod sola maledicendi libidine & ad suæ injuriæ colorem proposuerat, a fide nimirum descivisse Origenem, atque ideo a se ecclesia christiana esse expulsam. Deinde istud per traducem ad posteros propagatum, varias indes adjectiones, pro foecunda natura mendacii, accepit, atque inter vanissimos quosque petulantia licentia jactatum ea demum forma prodiit, qua potuit tanto apparatu instructum & veri quadam specie pictum incauto Epiphanio fucum facere, ut eo ex rumoribus istis arrepto uteretur ad subruendum Origenem. Cui addendum etiam illud, multos cum Epiphanio deceptos incuriosa combinatione diversorum temporum, quando sub Decio tormenta perpeffum, sed martyrium non subiisse constabat; quod cum occasione migrationis in Palæstinam confundi potuit,

* (21.) *

potuit, jure autem non debuit, sicuti id inferius demonstratum dabitur.

§. 1. Videndum jam est alterum membrum nostræ propositionis de iis, quæ pro fulcienda historia & autoritate Epiphaniî proferuntur, tum etiam de ipsius historiæ circumstantiis. Ad illud pertinent quæ de testimonio recensorum, silentio aliorum scriptorum consensuque aut dissensu dici disputarique quomodocunque possunt. Inter scriptores primo ætatis ratione varia sunt genera: antiqui alii & coævi, alii recentioribus saltem temporibus antiquiores, denique alii sunt nostri ævi. De medio genere, quoniam ipsorum autoritate potissimum nititur pro facti veritate argumentum prius dicendum est. Sed horum iterum gratia distinctæ tractationis, variæ sunt classes constituendæ. Priores voco Nemesium, Justinianum & Leontium; posteriores tempus concilii Constantinopolitani II. secutos, eosque vel Græcos: Nicephorum, Zonaram, Glycam vel Romanos, Anastasium Bibliothecarium, alios. Horum omnium in universum autoritas minoris etiam quam Epiphaniî habenda æstimandaque est.

Primo quod singuli ætatem non attigerunt, quæ si non eadem, saltem proxima ab rei gestæ temporibus fuit. Itaque ut magna sit apud coævos opinio veritatis atque fidei, tantum tamen illius decedit posterioribus, quantum timeretur intercedere potuisse falsi rumoris & additamentorum quorum alitrix atq; etiam inventrix est longævitas temporis.

Secundo quod ut universam suam historiam ex alienis scriptis, ita hanc præcise non aliis monumentis quam Epiphaniî hauserunt, cujus ideo cum fide stant simul caduntq; Id in quibusdam adeo manifestum est, ut vix verideri aliud possit.

possit. Nam Leontius, qui de sectis scripsit, quemnam potiore m imitari in suo tractatu potuit, quam Epiphanium, cujus quoque vitia passim sua fecisse res est ut perfacilis, ita credibilis. Videmus id in hodiernis hominibus, quorum plerique unum sibi vel aliquos autores deligunt, quorum vel egregias virtutes, vel, quod sæpius, insignes errores, secure & fideliter transferunt. Inter hos autem præcipue qui contra hæreticos scripserunt, rari semper sunt, qui non quidvis quovis modo collectum, invidiæ ergo adversus eos usurpaverint. Multoque magis cæteri Græci, qui post Leontium fuere, hujus vitii accusari merentur, quorum doctrina ingruente ubique barbarie sine istiusmodi emendicatis subsidiis exigua miseraque fuit. Sic Nicephorus perpetuus Eusebii, quem non nisi calumniandi gratia hic loci deseruit, Zonarasque Dionis exscriptor, & hic quidem tantæ insuper levitatis, ut legitimæ historiæ dehonestamentum vocaverit Casaubonus. Neque dissimilis est ratio reliquorum, quorum ideo assertionem hac in re non ultra Epiphanii scientiam se extendere potuisse, quoniam præter eum nemo erat ex quo describerent, clarissimum est. Videtur tamen hoc prima facie in Nemesio locum non habere, quem fere Epiphanii coætaneum faciunt autores. Verum re attente inspecta, nihilominus potest idem non absurdè dici. Nam ab una parte fertur ille recentioribus vixisse seculo quinto, qui vero eum longissime a nostro ævo removet Caveus circiter annum 380. a N. C. eidem assignat: ex altera parte clarum est, Epiphanium Panarii sui LXXVI. hæreses priores, quas anno 374. inchoaverat 376. absolvisse, & evulgasse; adeoque non est improbableè, venisse eum tractatum etiam in notitiam & manus Nemesii, a quo res fuse

cit. Thom.
Pope-
Blount
P. 377.

Petavius
Anim. Ep.
p. 268.

fuse per Epiphanium exposita simpliciter recitata sit. Ad quod tamen si quis etiam inductum credat vulgarifama, qua inductus etiam Epiphanius, ne tamen quicquam valide ex eo contra nos concludi existimet, nam scimus, quantum hujusmodi credulitati fidendum sit, præsertim si fundamentum quod habet tam in compositis inconditisque, quales in hoc deprenduntur circumstantiis, constat.

Verum cur rem non satis exploratam tam cupide arripuerint, causa est flagrantissimum adversum Origenem ejusque dogmata odium, quod tertium argumentum est, quo allatorum testimoniorum vilitas concluditur, quia a tam inimico animo profecta, non præsumuntur in omnibus a veritate magis, quam ab affectibus orta fuisse. Probandum est hoc primo de iis, quos in priori membro nostræ divisionis attulimus. In Nemesio quidem non magnum momentum est positum, studiaque ejus in hac re æque ac omnia reliqua in obscuro sunt, quandoquidem antiquioribus tacentibus, non nisi recentioribus hoc debet, quod memoria ejus non plane intercidit. De Leontio quoque sufficere putato quod antea diximus de communi omnium, qui contra hæreticos depugnarunt, sensu: ex isto capite enim satis de eo judicare, præterea, quod Justiniano seculo vixit, convenientemque ejus ætatis in Origenem sententiæ gessit mentem, pleraque ea quæ de hoc ævo dicturi sumus, ejus quoque personæ accommodare poterimus. Sed de Justiniano quæ narranda essent in compendium necessario redigenda sunt, si propositam nobis brevitatem æqualiter tenere voluerimus. Simul autem nomine Justiniani, præter Imperatorem, intelligo præcipue illum, qui dictante sc. eo & approbante scripsit epistolam ad Menam Constantinopolitanum

Huet. L. II.
c. 4. sect. 3o

Chr. Lup.
chs. in
Decr. Syn.
p. 702.
706.

litanum Patriarcham; comprehendo etiam totum ejus seculum, quod in univcrsum eodem modo & pessime quidem in Origenem animatum fuit. Equidem cum Origenistarum insolentia & petulantia meruisset compefci, cavendum tamen ab illo fuisset errore, quem superius notavimus, nec transferenda sectatorum crimina ad autoris invidiam. Enimvero tunc scilicet omnia jam minus rationibus, plus partibus & impetu gerebantur, quapropter in illa impendente omnium rerum confusione, non est hoc mirum, sed tamen miseratione dignum in ecclesia meritis præstantissimo patri non majorem moderationem & veniam infirmitatis humanæ commodatam esse. Cæterum expressos characteres hujus furoris qui cognoscere voluerit, ingestum probro- rum & criminum cumulum inveniet in illa epistola ad Menam, in qua præter multa intemperantis animi indicia, & post quædam etiam ridicule contra Origenem disputata, horribilis damnatio ejus promulgatur, & ad illi sententiæ subscribendum minis omnes adiguntur. Pari ratione de ista iracundia indicium præbent ipsa acta concilii Constanti- nopolitani, ubi novo instituto synodorum & ordine cum in ea epistola Imperatoris patres unice ad damnandum Ori- genem advocati essent, in ipso confesso magnis etiam cla- moribus atque cum vehementissimi convitiis adeo festina- ta & præcipiti animorum conspiratione in illam damna- tionem consensus est, ut plane judicares, omnem causæ cognitionem non visam fuisse ad illum locum pertinere. Ab eo denique tempore tantum hodiernæ ecclesiæ græcæ ad- versus Origenem odium derivatum est, ut eadem commu- nione excludat, qui vel ejus opera describere ausus esset. Unde colligi potest quantum ejus ætatis fuerit, a quo est propa-

propagatum, cum initia semper valentiora sint mediis, magnosque oporteat fuisse animorum motus, qui tanto intervallo non resederunt. Simul ex hoc elucescet etiam quid nostræ distinctionis enarravimus; nam si ii qui longius, quanto magis qui propius distant a tam infesto seculo, secuti sunt rationem temporis; eo autem graviorum injuriarum in Origenem autores fuere, quo immoderatiores sunt in affectibus, qui cæco impetu & præjudicio majorum suorum errores propugnare, & amare justum esse ducunt. Indicant id atroces clausulæ adjectæ, quas expositioni historiæ subjiunt, non ut, quod dicitur, præticum judicium, sed obtrectandi dexteritatem ostenderent. Proposuimus supra brevitatis causa Glycæ solum verba, quæ instar exempli erunt eorum, quæ multo graviora, diversis modo verbis, reliqui repræsentant. Verum non minus Græci ob suæ ecclesiæ quam etiam Romani ob apostolicæ sedis decreta idonei testes esse non poterunt, quorum præcipue respectu ob repetitas in iis damnationes a pontificibus, nihilo fuere benigniores in Origenem, qui rudioribus seculis vixerunt: & imprimis Anastasius Bibliothecarius laudes ejus consulto suppressit, errores amare infectatus est, Eusebium vero nimii erga Adamantium amoris acriter coarguere nequaquam iniquum duxit.

Quarto denique plurimum his de fide sua detrahatur negligentia, quam in percensendo rei gestæ tempore exhibuerunt, quum præter eos, qui nihil plane definiunt, reliqui satis oscitanter eam ad Decii imperium retulerunt, de quo errore inferius pluribus agetur.

Itaque ex his omnibus intelligitur quam dubia suspectaque

Etque horum sit auctorum fides; quorum vel negligentia supina, vel iracundia tanta fuit, ut sibi falsum pro vero imponi, vel nobis obtrudere voluerint; quam deinde infirmo nitantur praesidio, qui hujusmodi armis pro certitudine memorabilis facti dimicare satagunt.

§. 12. E contrario ex tractatione, quam ordine postulante jam ingrediemur, vanitas commenti clarissime elucescet, cum scriptorum aliud genus spectaturi sumus, & ex eorum silentio probabilissimam de fabulae falsitate conjecturam collecturi. Sunt vero horum rursus distinctae familiae, fautorum, oppugnantium, & unius extranei.

Nat. A-
lex. l. c.
Huet. L. I.
c. 4. 4.

De priori classe est Eusebius in luculentissimo historiae suae opere, qui cum fuisse atque accurate res gestas Origenis percenseret, ne minimam quidem hujus facinoris mentionem fecit. Ex quo contendimus esse manifestam signum hujus conclusionem. Verum reclamant nobis hac in consequentia Petavius doli mali Eusebium postulando, qui nihil eorum tacuerit, quae ad Origenis commendationem, nihil attulerit, quod ad minuendam existimationem valeret. Neque constantia minori videtur amicorum, quam nos inimicorum affectum reprehendere. Sed hujus argumenti debilitati alia succurrit conjectura clarissimus Huetius, opinatus, Eusebium curid scribendo praetermitteret eo fuisse impulsus, quod in apologia pro Origene, hoc & ejusmodi plura fuisset complexus, quae ad historiae suae propositum non omnimodo accommodata, quippe quae res ad universam ecclesiam spectantes exequeretur, repetere insuper habuit. De hujus apologiae autore, quem Rufinus Pamphilum Martyrem fecit, disputat Hieronymus magna cum hujus insectatione, sed mira simul

Petav. l. c.

incon-

inconstantia, cujus rationibus tamen subscribit Natalis Alexander Tom. III. Diff. XVI. p. 709. Visum est vero potius Huetio hac in parte sequi Photium, qui a Pamphilo opera Eusebii in carcere elaboratos, & iis qui ad metalla propter Christum damnati fuerant submissos confirmat, habetque in suis partibus ipsius Eusebii testimonium. Cujus sententiæ nos quidem concedere possumus; sed neque ex hoc contequi existimamus verisimilitudinem quandam assertionis viri celeberrimi. Namque primo videntur omnes ii libri nihil quicquam explicare de vita & gestis Origenis, verum potius continere defensionem & excusationem dogmatum Origenis, quod tum ex aliis, tum ex verbis Hieronymi satis aperte constat, & ipsum apologiæ nomen ostendit, non defenditur enim nisi quod in crimine est, nihil autem tunc est Origeni vitio verum, quam doctrinarum insolentia. Fuit adeo ratio nulla Eusebio, cur in utroque opere tam illustre factum silentio præteriret, cum etiam, si maxime alibi jam fuisset ejus rei mentio allata, nihilo secius id videatur in fusissimo historiæ ecclesiasticæ opere vel verbo fuisse repetiturus, quoniam si unquam aliud, grande momentum in ecclesia & disciplina christiana, ob exemplum vel infirmitatis vel præclaræ poenitentia hæbeat tam memorabile factum.

Sed neque cæterorum Origenis amicorum, inter quos præcipuus est Rufinus & Lirinensis Vincentius, quisquam hujus rei meminit, vel crimen diluit, vel omnino excusat; quod pronum fuisset atque facile, si quid ipsis fuisset cognitum aut objectum, argumento & materia defensionis neque sterili, neque non favorabili, quatenus castitatis insignis amor levior potuisset facere culpam humanæ imbecillitatis.

§. 13. Inter oppugnatores Origenis maxime conspicui sunt

funt Hieronymus & Theophilus Alexandrinus, quorum quamvis acerbissimæ contra Origenem contentiones susceptæ, & flagrantissimum ei detrahendi studium fuerit, tamen rem tam faciendæ invidiæ opportunam neutiquam memoriæ prodiderunt, vel laudatoribus Origenis objecerunt. Etiam Augustinus de hac re nullam reliquit memoriæ, et non recentior temporibus Epiphanius & Hieronymus, contra quoque Origenitas scripsit. Potestque ita ex his omnibus colligi nullam tam vulgatam famam vel certam fidem hujus historiolæ extitisse, quoniam ab iis a quibus merito præsumi posset, non est memorata; fuisseque eos in hac parte circumspectiores Epiphanio, qui solus omnes vanissimorum hominum relatiunculas turpissima credulitate in suos libros ascivit. Neque iterum est hic audiendum Petavii effugium, eas censentis habuisse causas tacendi, vel quod ad ventilanda Origenis dogmata attentis, admissum humanitus flagitium neglexerint, vel quod emendatum poenitentia crimem objicere illiberale atque iniquum esse duxerint. Nam quis æstimatis illorum actionibus, animique ex iisdem affectu, credet, quicquam quod suassisset odium atque impetus visurum plerisque ipsorum fuisse iniquum? Maxime cum ad dogmatum autoritati derogandum valere perspicerent, tantum autoris flagitium: quo argumento utique Justiniani epistola pernegat, potuisse ab eo retineri veritatem, qui desertus fuisset a Deo, vel ipsum deseruisset. Nequaquam ergo cum potuissent illud facere, noluisse, sed quod illud actu ipso non præstiterunt, causa est quod non potuerunt, cujus rei inferius manifestissima indicia deprehendentur, ut si memorassent, si porro invidiæ

* (29.) *

diæ suspicione carerent, culpa tamen oscitantiae & supinitatis in illo casu non forent liberandi.

§. 14. Tandem etiam non exiguum pro nostra sententia momentum est in silentio gentilis Porphyrii, qui cum tanta ubique insultatione christianos insectaretur, ut Ammonium etiam philosophum a recta fide ad idolorum cultum descivisse audacissime & impudentissime mentiretur, maxima cum verisimilitudine judicabitur, non prætermittendus calumniandi occasionem, si levi saltem conscientia tenuisset factum ad summam ignominiam christiani coetus vergens, atque exaggeraturus nobilitatem peccantis contra reliquorum constantiam, & causæ desperationem a propugnatoribus desertæ.

Quamvis autem ad hanc quoque rationem paratas habeant nostri adversarii exceptiones, tamen nullum operæ pretium videtur diutius his immorandi, cum cognitis iis quæ mox afferentur, non plus quam imbecillis causæ undique conquisita remedia esse facile apparuerit.

§. 15. Duo sunt quæ ad hanc partem ob affinem materiam commode referuntur, breviterque a nobis inspiciuntur. Primum est argumentum valens ad destructionem veritatis historiae desumptum ex apologetica ipsius Origenis epistola, quam pro se scripsit, cum injuria esset depulsus a patria. Non superat amplius, sed est Hieronymo visa, de scriptiōnis amarulentia gravissime conquerenti. Directa erat ad quosdam amicos suos Alexandriam contra submissas a Demetrio in nominis sui oppugnationem literas, in qua (Huetii verbis utor) etiamsi maledictis abstinere se velle declarat, aspere tamen & acerbè Demetrium eique consentientes episcopos perstringit, & illatam sibi injuriam inflatosque

Huet. L.
III. c. III,
l. 2. 6.

Etosque anathematismos refellit. Dico ergo non apparere, quā fronte tantam sibi audaciam sumsisset Origenes, si ob manifestum scelus esset communione exclusus, quin potius fuisset vel deprecaturus, vel mollissime leniturus facti invidiam: est itaque confidentia isthæc indicium securi animi; adde quod Hieronymus impudentiam hominis convicturus & taxaturus, sine dubio fuerit, si potuisset tam justam exilii causam ostendere.

Huet. L.
III. app. 8.

Secundo monendum est, ne quis existimet, lamenta quæ titulo Origenis ab imperitis vulgata sunt, ad hunc lapsum spectare; ex ipsa enim lectione dubium plane est, utrum in eo libro flagitium humanitus admissum, an errores potissimum, quibus eum a communi sententia deviasse arguant, deplorentur. De qua causa facile credimus Erasmo & Huetio, qui scriptum istud ab otiosis hominibus, dubium levandæ invidiæ intentione, ipso eventu augendæ causa confictum habuerunt, producta Gelasii Papæ auctoritate, qui dudum illud in apocryphorum censum retulit.

§. 16. Postremo si quis in consensu doctorum hodierni temporis virorum aliquod momentum aut contrariæ sententiæ patrocinium arbitrabitur, neque nostra tam est spoliata omnibus præsiidiis ut desint quos adversariis nostris vel numero vel dignitate pares opponamus. Habemus enim in partibus nostris Baronium ad A. 253. N. 120. Halloix Orig. def. lib. 4. quæst. 3. & Not. p. 35. Valesium ad Euseb. l. 6. c. 39. Raynauldum hoplotheæ ferie 1. cap. 39. Spanhemium multos alios.

§. 17. Accedendum jam est ad ipsam historiam difficillimumque totius tractationis, quoniam hoc potissimum nostræ causæ fundamentum nititur: ubi maximum pondus habent

habent, quæ de tempore dici possunt, cui reliqua ordine suo subnectemus. Ergo jam illud omnium primo adversam causam deprimit, quod de ratione temporis controversi aliquid potest: fere enim hoc est capitale omnibus fabulis, quod temporis fugacissimi gratiam sibi conciliare non possunt. Quanto autem jure illud a nobis fiat, demonstratum dabitur diviso tractatu nostro in duo capita. Duo enim sunt temporis momenta, quibus vel debuit contingere quam habemus in manibus historiam, vel omnino non. Quod ob certam notamq; rerum Origenis gestarum seriem allatæ circumstantiæ in aliud tertium quadrare ne possint quidem. Sed si neque in primo, quod incidit in imperium Decii factum esse, neque etiam in altero quod est sub regimine Alexandri Severi fieri potuisse probatum apparuerit, relinquatur, ut id solum statuere queamus, confictam falsamque esse fabulam, quoniam nulli tempori respondeat.

Epiphanius, quando memorat Origeniani hujus lapsus historiam, certum determinare momentum temporis nescivit, uti fabulam narrare voluisse videri possit. Quod si tamen cum Petavio dispiciamus ejus cætera, apparet aliquo modo, si fuisset ipsi dicenda sententia, non aliud tempus ipsum in animo habuisse, quam Decii imperium, nempe qui cuncta Origenis acta suis sedibus emoverit, & ad Decii annos retulerit florem ætatis ejus, quibus ille vel maxime senio pressus, nec multo post attritis quoque diritate tormentorum effecti corpusculi viribus, obiit. Quo sane pacto proclive etiam fuerit ipsi seducto aliqua congruentia non absimilis facti sub Decio, duo fata combinasse & tempus eorum habuisse pro eodem. Quod etiam manifestius colligitur ex relatione gestorum Origenis, quam libro de mens.
& pon-

& ponderibus exhibuit, cum facta mentione Decii immediate profectioem in Palæstinam, cujus causa huic lapsui attribuitur, subtexit. Secutus est Epiphanium cum Zonara Nicephorus incuriose magis, quam fundamento ququam. Similiter enim iis videtur ab sua oscitantia illud, quod cernerent comprobatum bonorum scriptorum autoritate, Origenem sub Decio passum hostium insultus atque atrocissimos cruciatus. Sed nec fide dignorum quisquam ea persecutione constantia sua quidquam indignum & fide christiana admisisse Origenem memoravit, neque tempestas illa respondet tempori, quo excessit Origenes Alexandria. Nam primo constat apud eos quidem, quod diximus, sub Decio passum esse multa Origenem, sed haudquaquam aliam vinculis elabendi viam habuisse, quam mutationem reip. sub interitum Decii & surrogationem Galli, qua rerum christianarum tranquillitas orta est, & confessorum claustris emissi. Sane lapsum eum illo tempore non fuisse, ostendunt ejus plurimæ epistolæ, quas post liberationem, ad eos, qui in eadem laniena pari clade afflicti erant, scripsit, in iisque utilia solatia subministravit, quæ vero maximo nostro damno interierunt.

Vid. Huert.
l. l. c. 4.

Deinde ut alterum illud manifestum fiat, quod est, migrationem Origenis ab Alexandria non convenire Decii imperio, attendenda est probe series & ordo gestorum. Patet autem primo exactum esse Origenem a Demetrio Alexandrino, cujus quidem nos invidiam & indignationem motam esse significavimus suscepto ab Adamantio presbytero in transcurso Palæstinæ cum Achaicum iter conficisset. Sed multis ante Decium annis hunc jam decessisse, itidem patet, & demum tertium ab eo Dionysium, qui sedem
Alexan-

Alexandrinam tenuit, faventem Origeni in laniena De-
 ciana scriptis literis eum ad martyrium animasse. Huet. I. r.
c. 49. Ideoque
 II. totum illud inter hos duos eventus intercessisse tempus,
 quo refugiens Origenes Palæstinam Cæsareæ & Hierosoly-
 mis aliquanto versatus est, aliquanto tempore (licet non
 totis 28. annis) Tyri secessum egit. Petar. I. c. Cujus medii temporis
 memoria utut ab Epiphanio minus accurate sit allata, ta-
 men injuria a quibusdam plane in dubium vocatur. Un-
 de III. illud clarum est, neque in Decii persecutione Alexan-
 driæ eum fuisse, qua tamen se ob oculorum conjectum &
 sceleris exprobramentum, si fabulæ credimus, proripere
 debuit, sed Tyri, quæ civitas ultimo loco ab eo fuit adita;
 neque post Decianam persecutionem Hierosolymam venisse,
 quis enim in epilogo vitæ constitutum credat multum pro-
 fectionibus vacasse? Denique IV. certum est exiguo ante
 Origenis obitum annorum numero Decium coepisse furere.
 Quare affectata calumnia est Nicephori & aliorum, qui post
 Decianam cladem incepisse eum scripturas pervertere ob-
 jicit, cum si quidpiam ejus rei Origenes fecit, illud longe
 priori tempore evenire debuit. Quæ tam clara & demon-
 strata latius diducere instituti brevitatis non permittit, cum
 & præterea ex ipsius Nicephori, atque Eusebii historiis
 (quibus addi meretur Huetius) satis illa sententia refutetur.
 §. 18. Quæ quidem cum sagacissimus Huetius accurate per-
 nosset tantisque difficultatibus vellet suppetias ire, delatus est Huet. I. c.
c. 4. §. 8.
 in eam sententiam, ut crederet omnibus his satisfactum iri,
 si tempus hujus lapsus referret ad regimen Alexandri Se-
 veri, quo constabat & Origenem profectum esse Alexan-
 driæ & abeuntem maledictis profectum, ecclesiæque com-
 munionem prohibitum esse, quod execratione turpissimæ le-
 vitatis factum esse judicavit.

E

Sed

Sed e contrario ad credendum nos istud facinus sub hoc imperatore fieri etiam minus quam sub Decio potuisse, gravibus rationibus adducimur. Atque illud jam est in omnium confessione, sicut illius laudatissimi principis imperium fuit omnino citra sanguinem administratum, ita rerum christianarum tantam fuisse pacem, qualis sub alio nunquam, ut nulla in eos aut suscepta per illum, aut iussa sit persecutio. Quin potius, tam propensum erga christianos animum ejus existisse, ut præter multa favorabiliter pro iis designata, etiam indulserit suis domesticis plurimis securam atque immunem christiani nominis professionem, eatenus uti percussor ejus Maximinus odio & in contraria studia nitendi furore cum familiaribus ipsius universos christianos graviter affligeret. Proinde nulla ratione apparet, quomodo fuerit ad necessitatem illam adactus Origenes, quoad nemo in tanta quiete fuit, qui moveret ipsi bellum, talis autem violentia, qualem hic referunt, nec crudelissimo tyranno conveniens, probissimo principi ascribi immerito videtur. Sed huic etiam difficultati subvenitur ab Huetio inductis martyrologiis & analibus ecclesiasticis, ex quibus manifestum esse vult: quamvis publice rebus christianis faveret imperator, eas tamen pro libidine esse divexatas a provinciarum rectoribus, christianosque complures neci datos. Duo autem sunt quæ ad hoc respondemus: unum concernit autoritatem illorum librorum, quæ quandoque nimis magna æqualiter apud omnes non est: & adductam eorum mentionem & citationem, quæ esse nobis aliquantum sublesta debet, in qua jure desideratur omnia significatio distincta loci & libri, quæ necessaria est, si unquam alias, cum ex ea dignosci queat, in quo maximus totius causæ cardo vertitur: Hoc est, qua parte

parte terrarum dicantur ejus generis injuriæ exercitæ in christianos, cum si non sit expressa Aegypti Alexandriaeque memoratio, aut exemplum admittæ per istius regionis præfectos crudelitatis, injuria videatur trahi illud ad universum Romanum imperium, vel ad plane determinatam provinciam procuratoremque, quod in divissima forsitan regione contigit. Ita etiam debet ex accurata inspectione eorum monumentorum dijudicari, cui temporis articulo tribuantur hujusmodi provincialium rectorum insolentiæ. Nam si annales & martyrologia recenti adhuc Alexandri imperio easdem ascribant, parum est impeditenti, quo minus iis tuto subscribere possimus; non est enim absolum, neque ab usu rerum abhorret, in novitio regimine præfectorum veterum majorem aliquanto fuisse audaciam, ac eosdem quantacunque spe vel prætextu stolidæ iracundiæ frena laxasse. Sed adulto jam imperio, confirmata auctoritate, perspicuaque summi gubernatoris voluntate, annuos variatos magistratus eandem sibi arrogasse licentiam, id vero haudquaquam est probabile. Narratur autem Origenes ea ætate profugisse Alexandria, qua Severus Alexander administrationem summæ rei ad 10. usque annum produxerat. Quare tum demum secure provocare ad martyrologia dabitur, si sint prius hæc expedita, quæ vero ab iis expectari posse nequitiam persuadentur.

Alterum quo adversariam objectionem confellimus majus etiam pondus habet. Neminem autem cui rerum Originiarum mediocris notitia saltem suppetit, potest fugere, quis fuerit Origenis gratiæ & dignationis gradus apud imperatoris Alexandri matrem Mammæam. Illa cum imperatore ad Persicam expeditionem Romæ profecta cum Antiochiæ

Hæc. l. b.
c. 27.

tiochiæ subsisteret, absenteq; longius filio, interea auditionibus vacaret, permota fama & celebratione Adamantii misso militari satellitio illum ad se Alexandria accersivit. Ibi cum eo multa de rebus ad christianam doctrinam spectantibus colloca (namque earum aliquem ex gente qua diutius vixerat, perceperat gustum) non modica extracta mora ad ultimum cum testatione maxima benevolentiae & favoris honorificentissime dimisit. Ergo nequaquam consentaneum est vero, eundem qui tanto honore habitus est a rerum potente femina, similiter exagitatum esse a petulantia praefectorum: etenim neque in occulto fuit, quod tanto apparatu perpetratum est, neque tam manifesta propensione summæ potestatis magistratum tanta temeritas concipi animo potest, ut in universa rerum omnium quiete in maxime conspicuo homine incurfando & excruciendo contravenire ejus voluntati, aut derogare judicio, vel iram non timere, vel omnino impunitatem sperare sustinuerint.

§. 19. Affine est huic de tempore tractationi argumentum, quod desumitur ab illius ætatis moribus & sensu adversus transfugas christianorum. Oportet autem admodum esse rerum historiæ sacræ imperitum, qui non disciplinam & rigorem seculorum, quo priora sunt exemplis apostolicis & infucato vagientis in suis cunis ecclesiæ zelo, maximum pernoverit. Diximus quædam in vestibulo nostræ differentiationis, quæ huc relata dabunt nobis veniam & liberum usum brevitatis, si prolixius hoc loco ea diducere superfederimus. Quicumque ergo simul pensaverit hanc ejus temporis ecclesiæ de desertoribus fidei, quantumvis sera poenitentia suam culpam damnantibus sententiam, & contulerit cum gestis quæ hanc relationem consecuta esse narratur,

tur,

tur, prorsus ea non conciliaverit. Nam nulla specie apparet, qua ratione turpissimum factum, maxime cum apud Alexandrinos stomachum & invidiam, imo execrationem tantam, dirasque ecclesiasticas moverit, apud Palæstinos contrarium affectum, prolixumque favorem meruerit, neque tantum gloriam non imminuerit, sed etiam existimationem auxerit, ut divinissimarum literarum interpretationem ei extra ordinem injunxerint, & statim post Alexandrinam fugam publice docere cum applausu jusserint, repugnantique tantis honoribus fere vim adhibuerint. Concludimus itaque nos potius hanc factam Origeni miseratione innocentiam gratiam, non concessam facinori impunitatem, nec magis susceptum flagitii patrocinium, quam misero præbitum esse refugium; neque noluisse ejus errori irasci, sed nullam succensendi causam habuisse, quamvis integritatis pietatisque fervorem nihilo minorem aliis possederint.

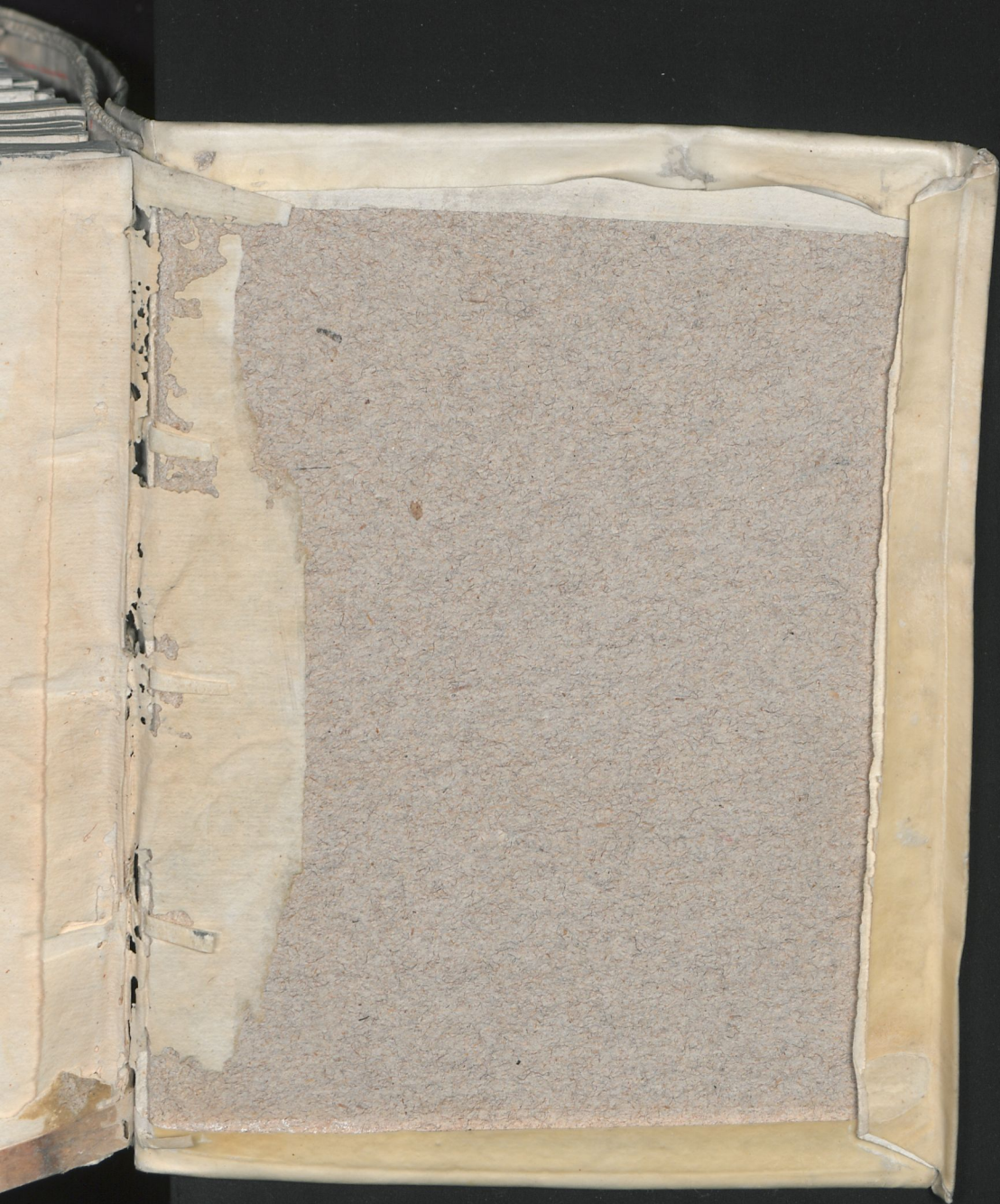
JUB. Cæterum non omnino nullius esse momenti hanc consequentiam ex eo patet, quod coactus sit Huëtius ad eam respondere, citata Dionysii Alexandrini lenitate, quam in epistola ad Fabium Antiochenum præ se tulit. Cui nos contrariis exemplis respondemus, siquidem penitus immotum certumque manet, exempto eo, quod Novatianorum implacabilem duritatem mitigare studerent, non plus tamen intemperativæ indulgentiæ adhibitum, quam usus & effoemitatis defectuionibus *poendi*, frænisque & carceribus cohibendi urgens necessitas suasisset. Inque eare maxime considerari debet, qua poena in peccantes clericos sit animadvertum, quos a dignitatibus omnibus ecclesiasticis exclusos esse antiquissimi canones clamitant, adeo quidem ut recuperandigradus sui spe omni occisa, ad solam laicorum communio-

Cyprian.
ep. 52. 64.
68. Can.
Conc. Nic.
X.

nem admissi fuerint. Quapropter nulla subest ratio tam prodigiosam fingendi Palæstinorum benevolentiam, qua non solum laico presbyterii privilegia (nam etiam ante susceptum eum ordinem ab his ad interpretandam scripturam adhibitus est) communicaverint, sed a presbyteratu ad laicam sortem postea non deposuerint; neque tantum maturius contulerint, sed & injuste honorem ei servaverint.

§. 20. Quæ cum ita sint clarissimum evadit atque manifestissimum quandoquidem ætas fabulosæ historiæ nulla ratione cum supputatione temporum concordat, quid de summa ejus rei decernendum sit. Nam si nihil hæc rationes nos possunt fallere, credimus facilius aut ingenii lapsu, qui remota tempestate eam soli memorarunt, falli potuisse, aut decipere ob magnitudinem invidiæ voluisse. Quæ cum nos proponere institueremus speravimus posse fieri, ut opera nostra liberaretur Origenes turpi nota, & criminis absolveretur. Cujus voti quantum ipso opere obtinuerimus, aut quantum illi præsidii & defensionis præstiterimus, est apud alios judicium, cujus nos neque suffugimus auctoritatem, neque desperamus benevolentiam nostræ confessione tenuitatis. Cæterum si minimum hujus sumus affecuti, satis tamen purgatus erit Origenes, si persuasum omnes habeant, non causæ hanc esse culpam, sed actionis nostræ. Quod unicum etiam ubi impetraverimus, non omnino nos intentione nostra excidisse, sed destinatis potitos, ultra expectationem provectos & satis amplum etiam nostri laboris nos percepisse fructum credemus.

S. D. G.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

OR. ECCLESIAST.
 E
RIGENIS,
 A M
 F. G.
 SIDE
SCHMIDIO
 RIAEVALL.
 SS. ANTIQQ. P.P. FAC. S.
 T. DECAN.
 ETERN. COLENDISS.
 . DISPVT.
 TOR. DISCVSSIONI
 ITTET
 ASIVS AVG, VIND.
 APRIL. MDCCIV.

T 154

STADII,
 NGI HAMMII, Acad. Typogr.

9

